

TITULACIÓ: Ciències Ambientals
NOM DE L'ASSIGNATURA: 23817 Sociologia ambiental
CURS: 2002/2003
CRÈDITS: 4.5

Programa de les classes i selecció de lectures preparats per:
Joan David Tàbara
UAB, Estudis de Ciències Ambientals
Octubre 2002 -Gener 2003

PRESENTACIÓ.

TEMA 1. INTRODUCCIÓ.

- 1a) Els objectes, els problemes i els 'descobriments' de la sociologia ambiental.
- 1b) L'*explicació* en sociologia: història, causalitat i interpretació.
- 1c) El procés de recerca socioambiental. Teoria, epistemologia, ontologia i metodologia. Les *qüestions de recerca*.
- 1d) Alguns conceptes bàsics rellevants per a la sociologia ambiental.
- 1e) Els tres paradigmes clàssics -Marx, Durkheim i Weber- i les seves implicacions en la sociologia ambiental.

TEMA 2. METODOLOGIES SOCIALS APLICABLES A L'ESTUDI DEL CANVI AMBIENTAL.

- 2a) Introducció.
- 2b) Tècniques quantitatives, qualitatives i trianglització.
- 2c) Un estudi de cas: l'anàlisi de contingut de la comunicació pública del PHN.
- 2d) Les metodologies integradores i les metodologies participatives. De l'Avaluació Ambiental Integrada (AAI) a l'Avaluació de la Sostenibilitat. La ciència de la sostenibilitat i les CCSS.
- 2e) Altres metodologies recents: la creació d'escenaris, el "visionament", els jocs, ...

TEMA 3. TEORIES I MODELS DE LA SOCIOLOGIA AMBIENTAL CONTEMPORÀNIA -I LES APROXIMACIONS SISTÈMIQUES.

- 3a) Introducció.
- 3b) La influència de l'ecologia humana: el model *POET* i el model de *les funcions en competència de l'entorn* de Riley Dunlap
- 3c) La sociologia ecològica i la penetració del pensament ecosistèmic en sociologia ambiental. Energia, informació i residus.

TEMA 4. TEORIES I MODELS DE LA SOCIOLOGIA AMBIENTAL CONTEMPORÀNIA -II. POBLACIÓ, RECURSOS NATURALS I LÍMITS AL CREIXEMENT.

- 4a) El model *IPAT*.
- 4b) Dos models de Garrett Hardin sobre recursos i població: el model de la *tragèdia dels béns comuns* i les implicacions de *l'ètica del bot salvavides*.
- 4c) *La nau espacial terra* de Kenneth Boulding.
- 4d) Del discurs sobre *els Límits al Creixement* al discurs sobre el *Canvi Ambiental Global*.
- 4e) La distribució mundial de recursos: riquesa, pobresa i mercat. La crítica ecosistèmica als conceptes de 'necessitats' i de 'capacitats de càrrega'. El paper de la tecnologia.

TEMA 5. TEORIES I MODELS DE LA SOCIOLOGIA AMBIENTAL CONTEMPORÀNIA -III. MEDI AMBIENT, PRODUCCIÓ, CONSUM I RIQUESA.

- 5a) Introducció.
- 5b) El model de la *roda de la producció* d'Allan Schnaiberg.
- 5c) *La modernització ecològica*: Els treballs de Arthur Mol i Geert Spaargaren.
- 5d) La tesi de Fred Hirsch: els límits socials al creixement i els *béns posicionals*.
- 5e) Les corbes ambientals de Kuznets.
- 5f) Altres posicions teòriques sobre consum, producció i medi ambient: el 'consumerisme verd' i els canvis en els estils de vida; el "metabolisme industrial"; l'ambientalisme corporatiu...

TEMA 6. SOCIOLOGIA DELS RISCOS I DELS PROBLEMES AMBIENTALS: REALITAT I PERCEPCIÓ SOCIAL. EL PAPER DE LA CIÈNCIA I DE LA TECNOLOGIA.

- 6a) El realisme d'Ulrich Beck i de la "societat del risc".
- 6b) El model de la *creació social dels problemes ambientals* de John Hannigan.
- 6c) La percepció dels problemes ambientals. Evolució històrica. Els factors de percepció.
- 6d) La mesura del canvi de paradigma cultural segons R. Dunlap, W. Catton i Van Liere.
- 6e) Charles Perrow i els "accidents normals".
- 6f) El construccionisme de Mary Douglas i Aaron Wildasky: l'obra *Risc i cultura*.
- 6g) De la ciència a la tecnologia: risc, precaució, i noves tecnologies de canvi ambiental global: els Organismes Modificats Genèticament (OMG).

TEMA 7. L'ACCIÓ AMBIENTAL.

- 7a) Vers una definició i un model d'acció ambiental. Els problema de l'acció col·lectiva, segons Marcun Olson. Equitat i eficàcia de l'acció ambiental.
- 7b) L'acció les associacions ambientalistes voluntàries: els moviments conservacionistes i els partits ecologistes. Altres moviments i discursos: el moviment antinuclear, l'eco-feminisme, el moviment per la justícia ambiental, el vegetarianisme, l'*Animal Liberation*, ...
- 7c) La participació ambiental de la ciutadania. Models i formes de participar.

TEMA 8. CULTURA, MEDI AMBIENT I SOSTENIBILITAT.

- 8a) Sociologia de la sostenibilitat: la sostenibilitat com adjectiu i/o com adjectiu.
- 8b) Informació, educació i *coneixement per a la sostenibilitat*.
- 8c) L'ètica i l'estètica ambientals: contingut, evolució i relacions amb la ciència i amb la política. La interpretació ambiental del paisatge.
- 8d) El temps i el medi ambient: el temps social i el temps natural.
- 8e) Els límits a la raó instrumental-I: 'l'ecoreligió' i la 'pietat còsmica'.
- 8f) Els límits a la raó instrumental-II: l'amor a la natura i al medi ambient. El cas dels ocells, els arbres i les muntanyes.

Cloenda i debat finals

BIBLIOGRAFIA

A. La bàsica del curs és el dossier de lectures.

B. Bibliografia addicional en anglès (selecció):

- Anderson, A. 1997. *Media, Culture and the Environment*. Londres: UCL Press.
- Barry, J. 1999. *Environment and Social Theory*. Londres: Routledge.
- Bell, M. M. 1998. *An Invitation to Environmental Sociology*. Thousand Oaks, California: Pine Forge Press.
- Dunlap, R. E. & Michelson, W. 2002. *Handbook of Environmental Sociology*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Hannigan, J. A. 1995. *Environmental Sociology. A Social Constructionist Perspective*. Nova York: Routledge.
- Harper, C. L. 1996. *Environment and Society*. Upper Saddle River: NJ. Prentice Hall.
- Martell, L. 1994. *Ecology and Society*. Cambridge: Polity.
- Irwin, A. 2001. *Sociology and the Environment*. Cambridge: Polity.
- Redclift, M. & T. Benton, (Eds.) 1994. *Social Theory and the Global Environment*. Londres: Routledge.
- Redclift, M. & Woodgate. 1997. *The International Handbook of Environmental Sociology*. Cheltenham, UK: Edward Elgar (capítols seleccionats al dossier).

C. Fonts i manuals en català i castellà:

- Aledo, A., y Domínguez, J. A. 2001. *Sociología ambiental*. Madrid: Grupo Editorial Universitario.
- Ballesteros J., y Pérez Adan, J. 1997. *Medio Ambiente y sociedad*. Madrid: Ed. Trotta, Madrid.
- Climent, V. 2000 (Coord.). *Ecología i Societat*. Monografia publicada per l'Associació Catalana de Sociologia, *Revista Catalana de Sociologia*, 13.
- Garcia, E. 1995. *El trampolí fàustic. Ciència, mite i poder en el desenvolupament sostenible*. Valencia: Germania.
- Iranzo, J. M. (coord.) 1996. *Medio Ambiente y Sociedad*. Monografía publicada per la facultad de ciencias políticas y sociología de la Universidad Complutense de Madrid en *Política y Sociedad*, 23.
- Lemkow, L. 2002. *Sociología ambiental. Pensamiento socioambiental y ecología social del riesgo*. Barcelona: Icaria.
- Pardo, P. (Coord.) *Sociología y medio ambiente. Estado de la cuestión*. Madrid: Fundación Fernando de los Rios y Universidad Pública de Navarra.
- Riechmann, J. 2000. *Un mundo vulnerable. Ensayos sobre ecología, ética y tecnociencia*. Madrid: Libros de la catarata.
- Sempere, J., y Riechmann. J. 2000. *Sociología y medio ambiente*. Madrid: Ed. Síntesis.

D. Bibliografia adicional

- Tàbara, D. 2002. "Sustainability Culture". Publicat a *Governance for Sustainable Development*. Barcelona: Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible, Institut Internacional de la Governabilitat & Generalitat de Catalunya. Col·lecció *Papers de Sostenibilitat*, 2: 53-85.
- Tàbara, D. 2000. "Parlem del Clima. Aportació de la Sociologia Qualitativa a l'Avaluació Integrada del Canvi Climàtic". *Revista Catalana de Sociologia*, 13:45-76.
- Tàbara, D. 1999. *Acció Ambiental. Aprenentatge i participació vers la sostenibilitat*. Binissalem, Illes Balears. Di7 Edicions. l'Associació Catalana d'Educació Ambiental-Associació Balear d'Educació Ambiental. ISBN: 84-89754-41-1.
- Tàbara, D. & Paniagua. A. (Coords.) 1998. *Sustentabilidad, Recursos Naturales y Políticas de Medio Ambiente*. *Revista Internacional de Sociología*. Número monogràfic de l'Institut d'Estudis Socials Avançats del Consell Superior d'Investigacions Científiques. Volum doble: Vol.19-20. (406pp.). ISBN: 0034-9712.
- Giner, S. & Tàbara, D. 1998. "Piedad cósmica y racionalidad ecológica", publicat a *Revista Internacional de Sociología*, Vol. 19- 20: 369-376.
- Tàbara, D. 1997. "Ambientalismo corporativo", publicat a J. Ballesteros & J. Pérez Adan, *Medio Ambiente y sociedad*. Madrid: Ed. Trotta, Madrid. ISBN: 84-8164-164-2.
- Tàbara, D. 1996. *La percepció dels problemes de medi ambient*. Barcelona: Ed. Beta & Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya. ISBN: 84-7091-362-X.
- Tàbara, D., 1993. "Mitjans de comunicació i medi ambient". *Perspectiva Social*, Vol. 32: 81-95.

CONTINGUT DEL DOSSIER (per ordre al dossier)*:

- Tàbara, D. 1998. "Algunos textos introductorios a la sociología ambiental anglosajona en los noventa", *Revista Internacional de Sociología* pp. 369-376.
- Humphrey C. R. & Buttel, F. R. 1982. "Exploring Environmental Sociology", cap. 9 de Humphrey C. R. & Buttel, C.R. *Environment, Energy, and Society*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Tàbara, D. 2001. "La medida de la Percepción Social del Medio Ambiente. Una revisión de las Aportaciones realizadas por la Sociología". *Revista Internacional de Sociología*, 28:125-168.
- Tàbara, D. 2002-3. "Participación cualitativa y evaluación Integrada del Medio Ambiente y de la sostenibilidad. Aspectos metodológicos en cuatro estudios de caso". A ser publicat dins de *Documents d'Anàlisi Geogràfica*.
- Tàbara, D. 2002-3 "Teoría Socioambiental". A ser publicat dins de S. Giner, *Teoría Sociológica Contemporanea*. Madrid: Alianza.
- Tàbara, D. 1999. "Concepte i formes de l'acció ambiental" (Extracte). Publicat a Tàbara, D. 1999. *Acció Ambiental. Aprenentatge i participació vers la sostenibilitat*. Binissalem, Illes Balears. Di7 Edicions. l'Associació Catalana d'Educació Ambiental-Associació Balear d'Educació Ambiental.
- Tàbara, D. 2001. "Participació i Coneixement per a la Sostenibilitat". *Papers de Medi Ambient*, 13:95-106.

*Al llarg del curs es facilitaran altres lectures.